

Integrativno mišljenje i nova paradigma znanja (Ante Čović i Hrvoje Jurić, ur.)

Zelić, Marija

Source / Izvornik: **Socijalna ekologija, 2020, 29, 443 - 447**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:971107>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for
Croatian Studies](#)

empirijskih analiza sustavno djeluje na društvenim promjenama.

U cjelini, ova vrijedna i zanimljiva knjiga predstavlja sintezu nalaza istraživanja Aleksandra Štulhofera i Ivana Burića o opstojnosti stavova i vrijednosti egalitarnog sindroma kako ga je razumijevao Josip Županov, u suvremenom hrvatskom društvu. Rijetki su takvi poduhvati empirijske provjere pola stoljeća starih koncepata, između ostalog i zato što je prilično zahtjevno operacionalizirati koncepte, prikupiti povijesne podatke iz raznih nedigitaliziranih izvora, potom taj ogroman broj podataka obraditi primjerenim statističkim procedurama. Stoga autorima Ivanu Buriću i Aleksandru Štulhoferu zbilja treba skinuti kapu.

Kao i u svakoj dobroj utakmici, u dobroj knjizi možemo očekivati i neke propuštene prilike. Ako bismo nešto rekli o propuštenim prilikama u kontekstu ove knjige, spomenuli bismo da se pojam *egalitarizam* u terminologiji Županova, kao i našeg autorskog tandema, odnosi na uži aspekt egalitarizma, onaj koji guši poduzetničke inicijative i individualizam koji trebaju biti u funkciji pokretača gospodarskog razvoja. Ni Županov, kao ni Štulhofer ni Burić, nisu namjerali dovesti u pitanje jednakost koja se jamči zabranom diskriminacije na različitim osnovama. Oni se zalažu protiv rezidualnog kulturnog obrasca uravnilovke koja guši poduzetnički duh i individualnu inicijativu. Autorski tandem empirijski dokazuje da ta norma opstaje i u suvremenom hrvatskom društvu. Nadamo se da će se u Ligi prvaka u sljedećoj sezoni, alias u drugom izdanju, naći dodatni redci posvećeni pojmu egalitarizma. Zanimljivo je da je autorica ovog prikaza, u svojim istraživanjima zadružnog poduzetništva u posljednjih nekoliko godina u

Hrvatskoj, naišla na niz problema u funkcioniranju zadruga koji potječu upravo od egalitarnog sindroma. U brojnim slučajevima članovi zadruge nisu skloni prihvatiti razlike u pravima pojedinih članova zadruge na temelju uloženog rada i zasluga za uspjehe u poslovanju zadruge.

Svaka dobra utakmica nudi pregršt mogućnosti nadoknade propuštenih prilika, pa razloga za praćenje sljedeće sezone Lige prvaka nipošto ne manjka.

Jasmina Božić

**Ante Čović i Hrvoje Jurić (ur.)
INTEGRATIVNO MIŠLJENJE I
NOVA PARADIGMA ZNANJA
Pergamena, Hrvatsko filozofsko
društvo, Znanstveni centar izvrsnosti za
integrativnu bioetiku, Zagreb, 2019.,
506 str.**

Zbornik radova pod nazivom *Integrativno mišljenje i nova paradigma znanja*, čiji su urednici Ante Čović i Hrvoje Jurić, objavljen je 2019. godine na hrvatskom jeziku pod nakladništvom Pergamene, Hrvatskog filozofskog društva i Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku. Zbornik radova nastao je na temelju izlaganja koja su izložena na istoimenom simpoziju u studenom 2013. godine, održanom u Zagrebu u organizaciji Hrvatskog filozofskog društva i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Znanstveni cilj ovog simpozija i teorijski fokus objavljenog zbornika bilo je upravo ukazati na važnost redefinicije suvremenog oblika mišljenja i uvođenja orijentacijskog karaktera znanja u kontekstu sveprožimajućeg scijentizma unutar znanstveno-tehničke (re)produk-

cije društvene i individualne stvarnosti, gdje mišljenje kao sveobuhvatni proces zahvaćanja realiteta postaje rascjepkani, atomizirani i deterministički projekt ovladavanja cjelokupnim prirodnim i društvenim svijetom, rezerviran samo za pragmatično-utilitarističko poimanje znanstvene relevantnosti. Okupljeni autori i radovi u ovom zborniku nameću pitanje drugačijeg oblika poimanja mogućeg mišljenja i spoznavanja svijeta, upravo kroz bioetičke metodološke alate integrativnosti, interdisciplinarnosti i pluriperspektivizma koji ne pretendiraju na univerzalističku vladavinu nad apsolutnom „istinom“, već ukazuju na važnost svih oblika znanstvenih i neznanstvenih oblika mišljenja i promišljanja o određenim problemima suvremenosti gdje se „istina“ pronalazi upravo u integracijskom i interdisciplinarnom naporu promatranja fenomena kroz metode i znanja svih mogućih misaonih perspektiva.

Zbornik donosi dvadeset i pet radova domaćih i međunarodnih autora, podijeljenih u četiri dijela, tj. četiri glavne tematske cjeline. Unutar prvog tematskog bloka, pod nazivom *Perspektive znanja*, nalaze se radovi koji se bave mogućnošću i nužnošću razvoja interdisciplinarnosti i pluriperspektivne paradigme produkcije znanja. Ante Čović, u članku *Znanje i povijest*, kroz analizu povijesnih prijelomnih trenutaka u kontekstu dominantnog znanstvenog diskursa, a fokusirajući se na suvremenu epohu kroz pojmove opasnosti, budućnosti i odgovornost (H. Jonas i V. R. Potter), uvodi nužnost formulacije „treće znanosti“ koja bi u sinergiji s bioetičkim senzibilitetom stvorila duh novog vremena i uspostavila novu epohu. Milena Žic Fuchs, u svom radu *Veliki izazovi*

vi „interdisciplinarnosti“: *znanost, čovjek, društvo*, analizira novi europski okvir za znanstvena istraživanja i inovacije – *Obzor 2020.* – unutar kojeg su pitanja inter/multi/transdisciplinarnosti dospjela u žarište pozornosti europske akademske javnosti, dok Mislav Ježić, u članku *Kulturne perspektive i znanstvena metodologija*, govori o različitim kulturnim perspektivama znanosti i pripadnih znanstvenih metodologija – od mislioca stare Grčke, brahmana i Veda u Indiji, preko radova Bacona i Descartesa i utilitarističkog poimanja znanost, do suvremenog doba kada znanost postaje menadžersko upravljanje i interes financijskog kapitala. Ivo Lučić, u svom radu *Karstologija i zahtjevi holističke znanosti*, daje primjer karstologije kao jedne od disciplina unutar fizičkih geoznanosti, a koja je bitno obilježena kao multidisciplinarno i holističko znanstveno uporište u proučavanju krških područja europskog prostora.

U drugom tematskom bloku, *Uporišta integrativnog mišljenja*, autori se bave problematikom integrativnog oblika znanstvene spoznaje i same nužnosti uvođenja nove paradigme znanja u kojoj različita znanstvena područja djeluju u spoznajnoj sinergiji kako bi se suvremeni izazovi mogli zahvatiti u cjelovitosti vlastitog fenomenološkog bogatstva, a u cilju što boljeg osvjetljavanja mogućih rješenja. Igor Eterović, u svom radu *Traženje uporišta za integrativno mišljenje u Kantovoj teoriji spoznaje*, ima za cilj ustanoviti uporište bioetičkog integrativnog mišljenja kao metodološkog alata spoznaje bitka kroz teorijska djela Immanuela Kanta, dok Tomislav Krznar, u svom radu *Perspektiva kao definitivni bitak svijeta*, kroz analizu filozofije Ortege y Gasseta i njegovog uvo-

đenja važnosti okolišnog bitka i perspektivizma spoznaje dovodi do poveznice između Ortegine filozofije i inspiracije za samo integrativno mišljenje. Vanja Borš, u svom radu *Integralni aperspektivizam ili konstruktivni postmodernizam*, analizira postmodernističke paradigme oblikovanja mišljenja gdje postavlja fokus upravo na aperspektivizmu kao temelju integralnog pristupa u mišljenju i konstruktivnog postmodernizma, dok Damir Smiljanić, u svom radu *Integrativna filozofija jezika*, kroz analizu funkcija jezika i tematiziranjem raznih aspekata problematike jezika, naglašava važnost integrativnog mišljenja i promišljanja u kontekstu filozofije jezika. Aleksandar Fatić, u svom radu *Asketska etika kao integrativna etika*, govori o problemima metodološke podjele u etici te naglašava važnost asketske kršćanske tradicije koja se nadaje kao mogućnost formiranja jedne obuhvatne i integrativne etike, dok Darija Rupčić Kelam, u svom radu *Drugačijim glasom*, govori o etici skrbi i potrebi za ženskim principom objedinjavanja i brige kao mogućoj točki integrativnog promišljanja svijeta i čovjeka. Borut Ošljaj, u svom radu *Svjetski etos i njegova filozofska relevantnost*, govori o ideji i projektu „svjetskog etosa“ (Hans Küng) unutar kojeg vidi mogućnost integrativnog mišljenja i paradigme interdisciplinarnog znanja, dok Ivan Supičić, u svom radu *Integralni humanizam „u službi čovjeka i zajednice“*, kroz analizu „Manifesta Kršćanskog akademskog kruga“ – *U službi čovjeka i zajednice* – govori o nužnosti integralnog univerzalnog humanizma sadašnjice koji je u službi čovjeka i zajednice.

U trećem poglavlju, *Integrativno mišljenje u kontekstu*, autori se bave promišljanjem

nužnosti integrativnog mišljenja unutar konteksta suvremenih opasnosti u koje zapada scijentističko i tehnološki determinirano društvo. Slobodan Sadžakov, u svom radu *Apologija egoizma*, razmatra Smithovo poimanje egoizma te naglašava da je u općem smislu Smithova filozofija donijela idejno opravdanje i legitimizaciju egoizma kao moralno dopustivog djelovanja jer doprinosi općem blagostanju društva. Saša Blagus, u svom radu *Lažno mesijanstvo znanosti*, govori o tome da novovjekovna paradigma znanosti, tehnologije i znanja dovodi do kapital-odnosa gdje je čovjek sveden na sredstvo za stvaranje profita, a rješenje je moguće kroz borbu protiv kapitalističko-globalizacijskog sistema, dok Fulvio Šuran, u svom radu *Znanstveno-tehnički aparat i „novi“ čovjek*, govori o nužnosti preispitivanja humanističkih disciplina kao što su politika, etika i povijest u kontekstu suvremenog znanstveno-tehničkog sustava koji implicira redefiniciju ljudske naravi i ograničavanje samog čovjeka. Ivan Cifrić i Tijana Trako Poljak, u radu *Turning point – nova socijalnoekološka paradigma*, naglašavaju da živimo u poremećenom odnosu prirode i društva gdje je izlaz moguć kroz implementaciju ekološkog (osviještenost o prirodnoj ograničenosti i nužnosti akcije) i socijalnog (nedovoljna svijest o granicama postojećeg kapitalističkog društvenog sistema) *turning pointa*, dok Ivica Kelam, u svom radu *Patentna prava na genetički modificirane usjeve kao novi oblik kolonijalizma*, kroz analizu sudskog procesa Vrhovnog suda SAD-a u slučaju Diamond vs. Chakrabarty postavlja pitanje moralne opravdanosti patentiranja životnih oblika te mogućih etičkih implikacija ove prakse koja posljedično dovodi do nove vrste

imperijalizma / kolonijalizma od strane biotehnoških korporacija. Marko Trajković, u svom radu *Integracijsko skretanje prava*, govori o vrijednosnoj „metamorfози“ same pravne prakse gdje se lijek za negativnu praksu pravičnog voluntarizma nudi u integracijskom spajanju prava i vrijednosti u kojoj vrijednosni horizont postaje upravo ontološka osnova samog prava.

U četvrtom poglavlju, *Integrativno mišljenje i integrativna bioetika*, autori u svojim radovima promišljaju o mogućnosti uspostave i definicije nove bioetičke paradigme kroz detektiranje kritičkih i problematičnih točaka s kojima se bioetička paradigma svakodnevno susreće. Luka Perušić se, u svom radu *Narav i metoda integrativne bioetike*, bavi definicijom same bioetike kroz ispitivanje termina, pojmova i konflikata u opisima integrativne bioetike, dok Marko Kos, u svom radu *Bioetika, kritička pedagogija, andragogija – prema novoj paradigmi znanja*, analizirajući probleme suvremene znanosti, moguće rješenje vidi u procesu sve većeg angažmana kritičke pedagogije i andragoške teorije i njihovog povezivanja s integrativnom bioetikom. Valerije Vrčec, u svom radu *Ekološke posljedice krize identiteta sveučilišta*, analizira negativne posljedice razaranja akademske komunikacije kroz proces sustavne fragmentacije znanosti na discipline i rasipanja znanja po raznorodnim poljima. Luka Tomašević, u svom radu *Eubiozija: bioetika „dobrog života“ kao dio integrativne bioetike*, razmatra praksu eubiozije („dobar život“) u obliku bioetike skrbi u kontekstu bolesnih, hendikepiranih i starijih osoba gdje se bioetika skrbi iskazuje kao moralni imperativ koji za cilj ima očuvanje vrijednosti i dostojanstva

ljudskog života, dok Ana Jeličić, u svom radu *Franjevačka zauzetost za očuvanje dostojanstva i integriteta stvorenog*, naglašava izrazitu isprepletenosti između bioetičke misli i promišljanja i djelatnosti samih franjevacu upravo u točki poimanja života svega stvorenog kao vrijednog, dostojanstvenog i neotudivog. Amir Muzur i Iva Rinčić, u svom radu *Integrativno mišljenje i njegovi neprijatelji*, analiziraju razlikovanje između filozofijske bioetike („orijentacija“, nenasilna pluriperspektivnost) i pragmatičke praktične medicinske bioetike („rješenje“, agresivni determinizam) gdje se detektira „korijen“ aktualnog međusobnog nerazumijevanja koje je nužno prebroditi u svrhu sveobuhvatne dobrobiti po samog čovjeka, dok Željko Pavić, u svom radu „*Pluriperspektivizam – slučaj jedne natuknice u Filozofskom leksikonu*“, razmatra filozofsku relevantnost i inovacijski potencijal pojma „pluriperspektivizam“ koji tvori idejnu i metodologijsku osnovicu fenomena integrativne bioetike. Zaključno, teorijska i praktična važnost ovog zbornika neizmjerana je upravo u kontekstu suvremenog globalističkog društva rizika i perpetualne svjetovne prijetnje od strane tehnoloških opasnosti gdje parcijalizirana, rascjepkana, fragmentirana i atomizirana znanstvena promišljanja ne nude adekvatna rješenja s obzirom na to da globalni problemi zahtijevaju cjelovito znanje i holistički pristup u spoznajnom procesu. Upravo s obzirom na samu raznolikost i diverzitet između autora koji se bave navedenim temama unutar ovog zbornika i njima pripadnim znanstvenim i spoznajnim perspektivama (filozofija, leksikografija, sociologija, medicina, lingvistika, itd.), ukazuje se na plodonosno bogatstvo interdisciplinarnog, multiper-

spektivnog i integrativnog zahtijeva za znanstvenom sinergijom u području (re) produkcije znanja, s ciljem oplemenjivanja i osvjetljavanja nove paradigme mišljenja u kontekstu suvremenih izazova s kojima se čovjek susreće, a koji su rezultat scijentističkog i znanstveno-tehničkog determinizma u pogledu pretenzije na univerzalnu istinu spoznaje realiteta. Aporija bioetičke znanosti i akademsko osporavanje bioetičke paradigme ostaju činjenicom sve dok utilitarno vođena znanost drži monopol nad spoznajnim diskursom te se ne uvidi nužnost integrativnosti i multiperspektivizma u kontekstu pristupa suvremenim izazovima.

Marija Zelić

Razni autori

SKUPINA IZDANJA O PRIRODI I OKOLIŠU ZA PREDŠKOLSKU I ŠKOLSKU DOB

Razni izdavači, 2019. i 2020.

Posljednjih su se nekoliko godina na hrvatskom tržištu dječje literature pojavili iznimno vrijedni naslovi domaćih i stranih autora s ciljem edukacije djece predškolske i školske dobi o prirodi i prirodnom okolišu, ali i o važnosti i potrebi njihova očuvanja i zaštite. Stoga, iako su prikazi u našem časopisu primarno posvećeni znanstvenoj i stručnoj sociološkoj i interdisciplinarnoj literaturi, smatramo da ovi naslovi zaslužuju biti spomenuti barem u ovakvom skupnom sažetom obliku. Prije svega, iako se o dječjoj literaturi ne raspravlja često kao o „ozbiljnoj“ poput one za odrasle, ovi naslovi se sve više bave vrlo ozbiljnim temama koje se tiču

čovjekova odnosa prema prirodi. Javljuju se tako teme antropocentrizma vs. ekocentrizma, ega vs. zajedništva, zajedničkog dobra, osobne i kolektivne odgovornosti, važnosti očuvanja biološke i kulturne raznolikosti i dr. Nadalje, djeca predstavljaju buduće građanke i građane, donositelje odluka, pa je povećanje njihova znanja o prirodi koja ih okružuje i podizanje njihove ekološke svijesti na njima pristupačan način, kroz kvalitetne slikovnice, knjige, priručnike, enciklopedije, interaktivne sadržaje i sl., od velikog značaja. Prepoznali su to i neki „ozbiljni“ autori, pa je tako, primjerice, jedan od naših domaćih znanstvenika, prof. dr. sc. Ivica Puljak, uz niz objavljenih znanstvenih radova namijenjenih „velikima“, objavio i predivnu slikovnicu za „male“ – „Ja sam zvijezda“. Radi se, dakle, o literaturi čija su publika djeca, ali čija su znanje i poruke bezvremenske za sve generacije: trebamo učiti što više o svom planetu i čuvati ovu jedinu kuću koju imamo i u kojoj svi zajedno živimo. Ovdje prikupljeni naslovi mogu se podijeliti na one koje prenose tzv. „činjenično“ znanje kroz upoznavanje s prirodom, prirodnim pojavama i tvarima, biljkama i životinjama i sl. i načinima njenog proučavanja, te one koji stavljaju dodatan naglasak na edukaciju djece o važnosti i načinima očuvanja i zaštite prirode i okoliša. Posebno nas je impresionirala činjenica da sve više autora shvaća da je tema ekologije danas nezaobilazna, pa se i u prvoj grupi literature također nalaze teme vezane za zaštitu prirode, primjerice, u enciklopediji o svemiru nalazi se poglavlje o „svemirskom otpadu“, kao ozbiljan ekološki problem današnjice. Predstaviti ćemo, dakle, nekoliko odabranih naslova po izdavačkim kućama koje su ih objavile, uz kratki osvrt.